

Docentenhandleiding

Dimos – democratische dilemma's

50 minuten | havo/vwo bovenbouw, vmbo bovenbouw, mbo niveau 3-4

Kwalificatie-eisen: Vrijheid & gelijkheid: A4, A5 | Individu & groep: B1, B5 | Maatschappijvisies & maatschappelijke vraagstukken: C4 | Macht & besluitvorming: D1, D2, D4, D5

Inleiding

In deze game zijn leerlingen/studenten onderdeel van een stadsbestuur van de virtuele stad Solensport. Net als een gewoon stadsbestuur krijgen zij te maken met diverse dilemma's die raken aan de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en/of solidariteit. Per dilemma moeten ze afwegen welke waarde zwaarder weegt. Welke keuzes maken de leerlingen/studenten? Luisteren ze goed naar de voor- en tegenargumenten van de inwoners? Spelenderwijs bespreken ze hun overtuigingen over democratische waarden en zien direct welke consequenties hun keuzes hebben.

Globale opzet van de les

- Klassikale introductie van het onderwerp en uitleg spel **10 minuten**
- Duo's spelen de game Dimos **20 minuten**
- Duo's reflecteren zelfstandig op de game middels fysiek werkblad **10 minuten**
- Klassikaal nabespreken **10 minuten**

Leerdoelen

- Leerlingen/studenten ontwikkelen kritische denkvaardigheden en democratische vaardigheden zoals jezelf uitdrukken, inleven in een andere mening, nuanceren en discussiëren.
- Leerlingen/studenten leren zich verhouden tot de waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit, en kunnen onder woorden brengen wat deze waarden voor hen betekenen.
- Leerlingen/studenten denken na over hoe de waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit kunnen botsen en van betekenis zijn in actuele maatschappelijke vraagstukken.

Organisatorische voorbereiding

- Per duo is een opgeladen laptop nodig. De game werkt niet in de browser Safari en ook niet op telefoon of tablet.
- Indien mogelijk: koptelefoon / oortjes die de duo's kunnen delen. De teksten van de personages zijn ingesproken en kunnen naast gelezen ook geluisterd worden.
- Deel de [link](#) van de game vlak voor aanvang van de les met de klas.
- Print de werkbladen (één per duo) voor de afsluitende opdracht (zie bijlage).

Inhoudelijke voorbereiding

Speel - indien mogelijk - vooraf zelf de game. Deze ervaring kan je gebruiken bij het toelichten van het spel en tijdens het nabespreken van de les. Daarnaast is het handig om te weten met welke acht democratische dilemma's de leerlingen/studenten in Dimos aan de slag gaan. Je vindt deze dilemma's opgesomd bij de achtergrondinformatie, onderaan dit document.

Stappenplan

1 Introductie van de waarden: vrijheid, gelijkheid en solidariteit 5 minuten

Haal klassikaal op wat de woorden vrijheid, gelijkheid en solidariteit betekenen. Dit kan uitgebreid middels een woordweb of compacter door een kort klassikaal gesprek. Maak duidelijk wat deze woorden (en waarden) te maken hebben met het dagelijks leven van jongeren. Bijvoorbeeld:

- *Vrijheid*: jongeren zijn vrij om hun mening te geven, door bijvoorbeeld kritiek te uiten op het schoolbeleid of de regering.
- *Gelijkheid*: iedere leerling wordt bij een toets op dezelfde manier beoordeeld.
- *Solidariteit*: de klas gaat met elkaar uiteten en kiest een glutenvrij restaurant zodat de klasgenoot met een glutenallergie ook mee kan. De kosten zijn dan alleen wel wat hoger.

Bespreek kort dat deze waarden met elkaar kunnen botsen. Absolute vrijheid van meningsuiting kan bijvoorbeeld botsen met het recht op gelijke behandeling.

2 Instructie voor de online game 5 minuten

Bespreek de opzet van de game in een notendop. De leerlingen/studenten zijn lid van het stadsbestuur van de virtuele stad 'Solensport' en krijgen acht verschillende democratische dilemma's voorgelegd. De keuzes die de duo's maken, hebben invloed op de waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit in Solensport. Per keuze kunnen de waarden toe- of afnemen. Leerlingen/studenten werken in duo's samen op één laptop en gebruiken oortjes.

Benadruk de volgende punten:

- Het spel is geen wedstrijd, dus geen haast. Ook is er geen goede of foute uitkomst.
 - Spelers moeten goed luisteren naar de argumenten van de personen in de game en deze met elkaar bespreken vóórdat zij een keuze maken.
 - Aan het einde van de game verschijnt er een einduitslag op een barometer. De spelers moeten deze overnemen op het werkblad dat zij na afloop krijgen.
 - Na de game gaan de duo's zelfstandig aan de slag met een werkblad. Dit wordt daarna klassikaal besproken.
-

3 Spelen van de online game 20 minuten

Deel de [link van de game](#). De leerlingen/studenten gaan in duo's achter de laptop aan de slag met de online game.

4 Werkblad: offline reflectie door de duo's 10 minuten

Geef de duo's die klaar zijn met de game een werkblad. Middels het werkblad reflecteren zij op de einduitslag van de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit en op hun keuzes die zij gemaakt hebben in het spel.

5 Klassikale reflectie 5 minuten

Reflecteer met de klas op de uitkomst van de game. Gebruik hierbij het werkblad en bespreek bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Welke duo's hebben vrijheid/gelijkheid/solidariteit als hoogste waarde bij de einduitslag?
- Wat is een mogelijk nadeel voor de samenleving als deze waarde hoog is?
- Wat was de moeilijkste/makkelijkste dilemma in het spel en waarom?

Bespreek daarnaast de bonusvraag op de achterzijde van het werkblad. Bij de bonusvraag verzinnen de leerlingen/studenten een eigen nieuw dilemma met daarbij ook de voor- en tegenargumenten. Door hen te laten reflecteren op hun eigen bedachte dilemma's, kan je bespreken wat zij relevant en interessant vinden en waarom. Betrek hierbij de hele klas en vraag andere groepjes om een reactie op het nieuw ingebrachte dilemma.

6 Afronding 5 minuten

Rond de les af met de vraag of er bij elk dilemma één juiste keuze is. Is er een perfecte manier om het spel te spelen en de 'juiste' keuzes te maken?

In het nabespreken kun je erop wijzen dat elk dilemma vanuit verschillende perspectieven en waarden bekeken kan worden. De waarden en belangen die je moet afwegen, kunnen flink botsen. Omdat de betekenis van de waarden voor iedereen verschillend is, zowel qua betekenis als belang, is het onmogelijk om het spel 'perfect' te spelen.

Bespreek daarnaast wat het verschil is tussen de game en de werkelijke, hedendaagse democratie. In de game Dimos zijn de keuzes zwart-wit, terwijl in een democratie op basis van overleg een compromis, tussenoplossing of alternatief tot stand kan worden gebracht, waarbij wordt geprobeerd met iedereen rekening te houden. Ook met de minderheid.

Achtergrondinformatie

Hier staan - in beknopte vorm - de acht dilemma's met de voor- en tegenargumenten uit Dimos. In het spraakwolkje ernaast staan de democratische waarden waar het dilemma primair betrekking op heeft.

Vrijheid
Solidariteit

Mag je een concert met discriminerende teksten verbieden?

Argument voor: de teksten van de artiest discrimineren en dat is verboden.

Argument tegen: vrijheid van meningsuiting, zeker voor artiesten, weegt zwaarder.

Vrijheid

Mag het stadsbestuur nepnieuws verwijderen?

Argument voor: nepnieuws is gevaarlijk en het zorgt voor onrust.

Argument tegen: het is censuur als het stadsbestuur bepaalt wat wel of niet online mag.

Gelijkheid
Solidariteit

Mag er een muurschildering worden gemaakt van een homostel?

Argument voor: elke vorm van liefde moet gevierd worden.

Argument tegen: homoseksualiteit is iets privé.

Vrijheid

Moeten er camera's komen bij flats waar bewoners zich onveilig voelen?

Argument voor: de camera's zorgen ervoor dat mensen zich veiliger voelen.

Argument tegen: door de camera's is niets meer privé en lijkt iedereen verdacht.

Solidariteit

Moet de hele stad meebetalen aan schade van huizen in de havenwijk?

Argument voor: als iedereen meebetaalt, vallen de kosten per persoon mee.

Argument tegen: iedereen is verantwoordelijk voor zijn eigen huis.

Vrijheid
Gelijkheid

Moeten er schooluniformen worden ingevoerd?

Argument voor: een schooluniform zorgt voor gelijkwaardigheid.

Argument tegen: dit ontnemt scholieren de vrijheid zich te kleden zoals zij willen.

Vrijheid

Moeten zichtbare uitingen van religie op school worden verboden?

Argument voor: religie is iets wat je privé uit, niet op school.

Argument tegen: dit gaat in tegen de vrijheid van religie.

Gelijkheid
Solidariteit

Mag je een verdachte groep op school preventief fouilleren?

Argument voor: het scheelt tijd en geld om eerste de verdachte groep te controleren.

Argument tegen: dit is een vorm van discriminatie.

Toelichting bij Dimos – democratische dilemma's

De game en de werkelijkheid

In de game krijg je steeds twee keuzes voorgeschoteld bij een dilemma, maar in de werkelijkheid zijn er natuurlijk veel meer opties, alternatieven en compromissen mogelijk. Juist het maken van een duidelijke, eenvoudige keuze zorgt ervoor dat de spelers een zorgvuldige afweging moeten maken. Tegelijkertijd staat de game in contrast met hoe democratie in werkelijkheid functioneert: niet zwart of wit, maar juist gericht op het zoeken naar consensus, rekening houdend met minderheidsstandpunten en waar mogelijk kiezen voor een middenweg. Het contrast tussen het spel en de hedendaagse democratische werkelijkheid wordt daarom als afsluitende vraag besproken.

Het doel van het spel is dan ook niet het 'nadoen' van democratische besluitvorming, maar het afwegen van dilemma's, meningen en belangen bij maatschappelijke vraagstukken die raken aan de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit.

Over de definitie van de democratische waarden

De betekenis van deze waarden is complex, zeker in relatie tot de verschillende dilemma's. Die betekenis is niet eenduidig maar afhankelijk van tijd, plaats, visie en cultuur. Bijvoorbeeld de waarde vrijheid. Deze kan positief worden geïnterpreteerd (vrij om het leven zelf vorm te geven, bijvoorbeeld de vrijheid om onderwijs te volgen) of negatief worden geïnterpreteerd (vrij van dwang of overheersing, zoals de vrijheid van meningsuiting). De interpretaties van de waarden en de daaraan gekoppelde verschuivingen op de barometer in de game zijn dus afhankelijk van interpretatie. Voor de game gebruiken we de volgende definities van de democratische waarden:

Definitie van de democratische waarden in de game Dimos

Vrijheid

Je bent vrij om te worden wie je wilt zijn, om je eigen keuzes te maken en om samen het leven vorm te geven.

Gelijkheid

Iedereen is uniek. In gelijke gevallen moet iedereen gelijk behandeld worden, wat je achtergrond, afkomst of identiteit ook is.

Solidariteit

Je komt op voor de rechten van 'de ander' en 'de ander' voor die van jou. Je zorgt voor elkaar.